

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

243

Gospodarka lokalna w teorii i praktyce

Redaktorzy naukowi
Ryszard Brol
Andrzej Sztando

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Waldemar Budner, Piotr Bury, Janusz Kot, Danuta Stawasz

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl> oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com, a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-280-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Andrzej Sztando: Cele, priorytety i zadania w planowaniu strategicznym rozwoju lokalnego.....	13
Anna Beata Kawka: Wydatki inwestycyjne jako instrument rozwoju lokalnego gmin	27
Franciszek Adamczuk: Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości na obszarze pogranicza – aspekty instytucjonalne i organizacyjne	35
Marta Kusterka-Jefmańska, Bartłomiej Jefmański: Koncepcja metody oceny założeń lokalnych strategii rozwoju na przykładzie procesu konsultacji społecznych w powiecie wałbrzyskim	46
Małgorzata Rogowska: Uwarunkowania rozwoju lokalnego na przykładzie powiatu kłodzkiego	54
Hanna Adamska: Efekty rozwoju lokalnego gminy Kostomłoty po przystąpieniu do Unii Europejskiej	63
Tomasz Bąk: Wpływ emigrantów na gospodarkę lokalną w powiecie leżajskim	71
Dariusz Głuszczyk: Lokalny rynek pracy – ocena z wykorzystaniem materiałów statystycznych Banku Danych Lokalnych na przykładzie miasta na prawach powiatu Jelenia Góra	82
Andrzej Sobczyk: Ocena potencjału rozwoju lokalnego na przykładzie miasta Szczecina oraz gmin powiatu polickiego.....	94
Stanisław Korenik: Procesy i ograniczenia w rozwoju współczesnych miast ze szczególnym uwzględnieniem metropolii.....	106
Emilia Konopska-Struś: Funkcje rzemiosła w rozwoju miasta na przykładzie Wrocławia	116
Magdalena Kalisiak-Mędelka: Funkcjonowanie jednostek pomocniczych (osiedli) w Łodzi. Analiza wyników badania pilotażowego	126
Edward Wiśniewski: Zastosowanie metod taksonomicznych oraz gier kooperacyjnych w analizie zróżnicowania poziomu rozwoju gospodarczego podregionów województwa zachodniopomorskiego.....	134
Marek Kunasz: Regionalne rozgłoszenie radiowe na rynku radiowym w Polsce	144
Ryszard Broł: Układ terytorialny powiatów – propozycje zmian	153
Katarzyna Cheba, Maja Kiba-Janiak: Wykorzystanie analizy czynnikowej do wielowymiarowej oceny jakości miejskich systemów transportowych na przykładzie miast średniej wielkości w Polsce.....	163

Joanna Cymerman, Marcelina Zapotoczna: Gmina jako kreator i beneficjent wartości nieruchomości	173
Artur Myna: Lokalna infrastruktura techniczna a rozwój budownictwa mieszkaniowego – obszar stykowy miasta i gminy podmiejskiej.....	184
Renata Sosnowska-Noworól: Problemy gospodarki odpadami budowlanymi i rozbiórkowymi na przykładzie Dolnego Śląska.....	194
Grzegorz Maśloch: Wybrane problemy realizacji inwestycji w jednostkach samorządu terytorialnego przy udziale środków pomocowych Unii Europejskiej	202
Urszula Markowska-Przybyła: Kapitał społeczny w rozwoju regionalnym i lokalnym	212
Katarzyna Przybyła, Alina Kulczyk-Dynowska: Transgraniczne parki narodowe a kapitał społeczny – na przykładzie KPN i KRNP	222
Bożena Kuchmacz: Lokalne grupy działania jako przejaw aktywności kapitału społecznego	229
Marian Oliński: Współpraca samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi na przykładzie powiatu lidzbarskiego	238
Zbigniew Przybyła, Marian Kachniarz: Instytucjonalne formy współpracy samorządów terytorialnych na przykładzie jeleniogórskiego zespołu miejskiego	249
Jacek Chądzyński: Obszary współpracy gmin z sektorem pozarządowym – prezentacja wybranych wyników badań pilotażowych.....	264
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Wpływ fragmentacji politycznej na współpracę między jednostkami samorządu terytorialnego.....	273
Zbigniew Grzymała: W poszukiwaniu modelu zarządzania jednostką samorządu terytorialnego	282
Jarosław Hermaszewski: Decyzje finansowe i inwestycyjne w zarządzaniu jednostką samorządu terytorialnego na przykładzie gminy Sława – praktyczne aspekty	296
Sławomir Kłosowski: Zmiany systemów zarządzania mieszkaniowym zasobem gmin w Polsce po roku 2000	307
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Wykorzystanie metody Project Cycle Management w administracji samorządowej	315
Józef Łobocki: Możliwości wykorzystania instytucji partnerstwa publiczno-prywatnego w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	323
Magdalena Mischuk: Elementy stymulacyjne w polityce podatkowej wybranych miast.....	333
Paweł Piątkowski: Dług jednostek samorządu terytorialnego w okresie kryzysowym. Kierunki rozwoju	343
Jacek Sierak: Konstrukcja wskaźników zadłużenia a ocena zdolności kredytowej jednostki samorządu terytorialnego	352

Tomasz Uryszek: Struktura dochodów gmin w Polsce a ich samodzielność dochodowa.....	362
Wiesława Cieślewicz: Rozwój specjalnych stref ekonomicznych w Polsce ...	372
Tomasz Kołakowski, Andrzej Raszkowski: Badanie efektywności pomocy publicznej udzielonej przez samorządy inwestorom zagranicznym na przykładzie WSSE „INVEST-PARK”	383
Wioleta Palewska: Funkcjonowanie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK” w otoczeniu lokalnym – aspekt społeczny (oddziaływanie strefy na wałbrzyski rynek pracy)	398
Maciej Popławski: Wpływ Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na rozwój gospodarczy podregionu legnickiego	406
Andrzej Raszkowski: Promotion mix w strategii promocji miasta.....	417
Elżbieta Nawrocka: Działania innowacyjne podmiotów gospodarczych a problem wiedzy niedoskonałej	426
Dariusz Zawada: Walory użytkowe jako czynnik konkurencyjności miasta	439
Natalia Bartkowiak, Walenty Pocza: Przestrzenne zróżnicowanie aktywności władz lokalnych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na obszarach wiejskich Wielkopolski.....	453
Karol Krajewski: Znaczenie rynków rolnych w rozwoju gospodarki lokalnej i ożywieniu małych miast.....	464
Stefan Zawierucha: Badania ankietowe w procesie identyfikacji struktury funkcjonalnej gminy. Kilka uwag metodologicznych.....	473
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Dynamika rozwoju gmin wiejskich województwa mazowieckiego	484
Jarosław Uglis: Miejsce agroturystyki w dywersyfikacji gospodarki wsi	495
Mirosław Struś, Bogusław Wijatyk: Program Odnowa Wsi jako instrument aktywizacji obszarów wiejskich.....	505
Dagmara Dziewulska, Michał Gawlikowski, Paweł Łazarewicz, Natalia Sochacka: Sondażowa diagnoza jakości administracyjnej obsługi klientów w gminnych strukturach samorządowych na przykładzie Urzędu Miejskiego w Przemkowie	515

Summaries

Andrzej Sztando: Objectives, priorities and tasks in local development strategic planning	26
Anna Beata Kawka: Capital expenditures of communes as an instrument of local development	34
Franciszek Adamczuk: Stimulating of local entrepreneurship on borderland: institutional and organizational aspects	45

Marta Kusterka-Jefmańska, Bartłomiej Jefmański: The concept of the assessment method of the assumptions of local strategies development on the example of the process of social consultations in Wałbrzych county	53
Małgorzata Rogowska: Determinants of local development on the example of Kłodzko district.....	62
Hanna Adamska: Effects of local development of Kostomłoty community after joining the European Union.....	70
Tomasz Bąk: The impact of economic emigrants on the local economy in Leżajsk county.....	81
Dariusz Głuszczyk: Local labour market – an assessment using statistical data of the Local Data Bank on the example of the city and district of Jelenia Góra.....	93
Andrzej Sobczyk: Evaluation of the potential of local development on the example of Szczecin and Police district.....	105
Stanisław Korenik: Processes and barriers in the development of contemporary cities with special emphasis on metropolis.....	115
Emilia Konopska-Struś: Functions of craft in the development of the city on the example of Wrocław.....	125
Magdalena Kalisiak-Mędelska: Activity of auxiliary units in Łódź according to their bodies. Analysis of pilot survey.....	133
Edward Wiśniewski: Application of taxonomic methods and cooperation games in the analysis of employment differentiation of subregions of West Pomerania Voivodeship.....	143
Marek Kunasz: Public regional broadcasting stations on the radio market in Poland.....	152
Ryszard Broł: Network of counties – changes proposal.....	162
Katarzyna Cheba, Maja Kiba-Janiak: Use of factor analysis for multidimensional evaluation of quality of city transport systems on the example of medium-sized cities in Poland.....	172
Joanna Cymerman, Marcelina Zapotoczna: Borough as a creator and beneficiary of property value.....	183
Artur Myna: Local technical infrastructure and development of housing construction – the adjoining area of town and rural municipality.....	193
Renata Sosnowska-Noworól: The problem of construction and demolition waste management on the example of Lower Silesia.....	201
Grzegorz Maśloch: Selected problems of the implementation of an investment project in self-government units using the foreign aid budget of the European Union.....	211
Urszula Markowska-Przybyła: Social capital in regional and local development.....	221
Katarzyna Przybyła, Alina Kulczyk-Dynowska: Cross-border national parks and social capital – on the example of KPN and KRNAP.....	228

Bożena Kuchmacz: Local action groups as a manifestation of social capital activity	237
Marian Oliński: Cooperation between local government and non-governmental organizations – Lidzbark county case study	248
Zbigniew Przybyła, Marian Kachniarz: Institutional forms of cooperation of local government on the example of Jelenia Góra urban area.....	263
Jacek Chądzyński: Areas of co-operation between communities and non-governmental sector – presentation of selected results of pilot study.....	272
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Impact of political fragmentation on cooperation among local governments	281
Zbigniew Grzymała: In seeking the model of self-government management	295
Jarosław Hermaszewski: Financial and investment decisions in local government management based on the example of Sława administrative unit – practical aspects	306
Sławomir Kłosowski: Changes of local authorities property management systems after the year 2000	314
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Project cycle management method application in the local government administration	322
Józef Łobocki: The possibilities of the utilization of Public-Private Partnership Tools in the process of managing of local government units	332
Magdalena Miszczuk: Stimulating elements in tax policy of selected cities .	342
Paweł Piątkowski: Public debt of local authorities after crisis. The directions of development.....	351
Jacek Sierak: The construction of indicators of indebtedness and the assessment of the creditworthiness of self-government units	361
Tomasz Uryszek: Revenue structure of communes in Poland and their fiscal autonomy	371
Wiesława Cieślewicz: Special economic zones development in Poland.....	382
Tomasz Kołakowski, Andrzej Raszkowski: Efficiency analysis of state aid granted by local government to foreign investors located in Wałbrzych SEZ “INVEST-PARK”	397
Wioleta Palewska: Functioning of Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK” in local environment social aspect (the effect of the zone on Wałbrzych labour market).....	405
Maciej Popławski: The influence of Legnica Special Economic Zone on the economic development of the Legnica subregion	416
Andrzej Raszkowski: Promotion mix in the strategy of town promotion.....	425
Elżbieta Nawrocka: Innovative activities of economic entities and problems of imperfect knowledge	438
Dariusz Zawada: Usable qualities as a factor of towns’ competitiveness	452
Natalia Bartkowiak, Walenty Poczta: Activity of local authorities from Wielkopolska Voivodeship in the acquisition of UE funds.....	463

Karol Krajewski: The role of agrifood markets in local market development and the revival of small towns.....	472
Stefan Zawierucha: Survey research in the process of identification of functional structure of commune. Some methodological remarks	483
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Development dynamics of rural communes in Masovian Voivodeship.....	494
Jarosław Uglis: Agritourism in rural economy diversification.....	504
Mirosław Struś, Bogusław Wijatyk: The Revival of the Village as the instrument of country areas activation.....	514
Dagmara Dziewulska, Michał Gawlikowski, Paweł Łazarewicz, Natalia Sochacka: A survey diagnosis of administrative quality of customer service in communal authorities on the example of the municipal office in Przemków	524

Franciszek Adamczuk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

STYMULOWANIE LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARZE POGRANICZA – ASPEKTY INSTYTUCJONALNE I ORGANIZACYJNE

Streszczenie: Artykuł dotyczy stymulowania lokalnej przedsiębiorczości w skali lokalnej. Przedmiotem analizy jest pogranicze polsko-niemieckie i aktywność 21 instytucji otoczenia biznesu funkcjonujących na tym obszarze, rozumianym jako przestrzeń gospodarcza. Są to zarówno instytucje polskie, jak i niemieckie, z których sześć tworzy tzw. próbę bazową dla przeprowadzonej analizy. W opracowaniu ukazano zmiany, jakie zachodzą na obszarze pogranicza w zakresie stymulowania przedsiębiorczości lokalnej – instytucjonalne oraz organizacyjne. W końcowej części dokonano oceny badanego zjawiska i sformułowano wnioski wpływające z przeprowadzonych badań.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości, pogranicze.

1. Wstęp

Celem artykułu jest ukazanie najbardziej istotnych aspektów stymulowania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości na obszarze pogranicza polsko-niemieckiego. Chodzi przede wszystkim o aspekty instytucjonalne oraz organizacyjne. Pogranicze polsko-niemieckie jest traktowane jako fragment europejskiej przestrzeni gospodarczej, gdzie zachodzą zmiany ilościowe i jakościowe. Warunki makroekonomiczne rozwoju przedsiębiorczości tworzą władze poszczególnych państw. W Unii Europejskiej są one zasadniczo zbieżne, różnicowane są np. systemy podatkowe, systemy zabezpieczeń społecznych, systemy opieki społecznej itp. Na pograniczu oprócz rozwiązań ogólnokrajowych wiodącymi podmiotami stymulowania lokalnej przedsiębiorczości są struktury komunalne oraz tzw. instytucje otoczenia biznesu (IOB), a poza tym instytucje pozarządowe, organizacje pożytku publicznego oraz inne.

Na pograniczu polsko-niemieckim, podobnie jak i na innych obszarach, ma miejsce współdziałanie tych instytucji i wspólna realizacja celu, jakim jest rozwój przedsiębiorczości lokalnej, także w wymiarze transgranicznym. Ramy tej współpracy wynikają z uzgodnień Polsko-Niemieckiej Komisji Rządowej ds. Współpracy oraz funkcjonowania czterech porozumień komunalnych polsko-niemieckich, określają-

nych jako tzw. euroregiony (Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, Euroregion Szprewa-Nysa-Bóbr, Euroregion Pro Europa Viadrina oraz Euroregion Pomerania).

Przedmiotem analizy będzie Euroregion Neisse-Nisa-Nysa – najstarsze porozumienie tego typu na tym obszarze. Ma tu miejsce tworzenie warunków do współpracy zlokalizowanych tu podmiotów, które kreują postawy przedsiębiorcze oraz wspierają liczne inicjatywy oddolne, w tym także społeczności lokalnych, w kwestii rozwoju przedsiębiorczości.

W końcowej części artykułu dokonano oceny warunków i działań w zakresie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości na tym obszarze oraz sformułowano wnioski mogące rozwinąć tę przestrzeń gospodarczą.

2. Przedsiębiorczość, przestrzeń gospodarcza i pojęcia pokrewne

Pojęcie „przedsiębiorca” powstało w średniowieczu na gruncie języka francuskiego. Przedsiębiorca był wówczas utożsamiany z osobą sprawującą nadzór nad wytwarzaniem dóbr, a następnie (w XVII w.) z osobą podejmującą ryzyko, osiągającą zysk lub stratę przede wszystkim na kontraktach rządowych.

Po raz pierwszy pojęcia „przedsiębiorca” użył prawdopodobnie w 1730 bądź 1755 roku francuski ekonomista R. Cantillon. Pojęcie „przedsiębiorczość” było już używane, choć inaczej niż współcześnie, przez klasyków ekonomii, szczególnie A. Smitha; rozwinęli je także B. Say, T. Veblen, I. Kirzner, F. Knight, J. Schumpeter czy P. Drucker (zob. [Piecuch 2010, s. 14]).

W życiu codziennym przedsiębiorczość to zespół cech człowieka (energia, zapał, inicjatywa, intuicja, innowacyjność, skłonność do podejmowania ryzyka, a nawet pewność siebie), a także niektóre jego predyspozycje – w zakresie łatwego porozumiewania się, umiejętność kierowania i organizowania zespołów ludzkich, które pozwalają na sprawne prowadzenie danego podmiotu, tj. przedsiębiorstwa.

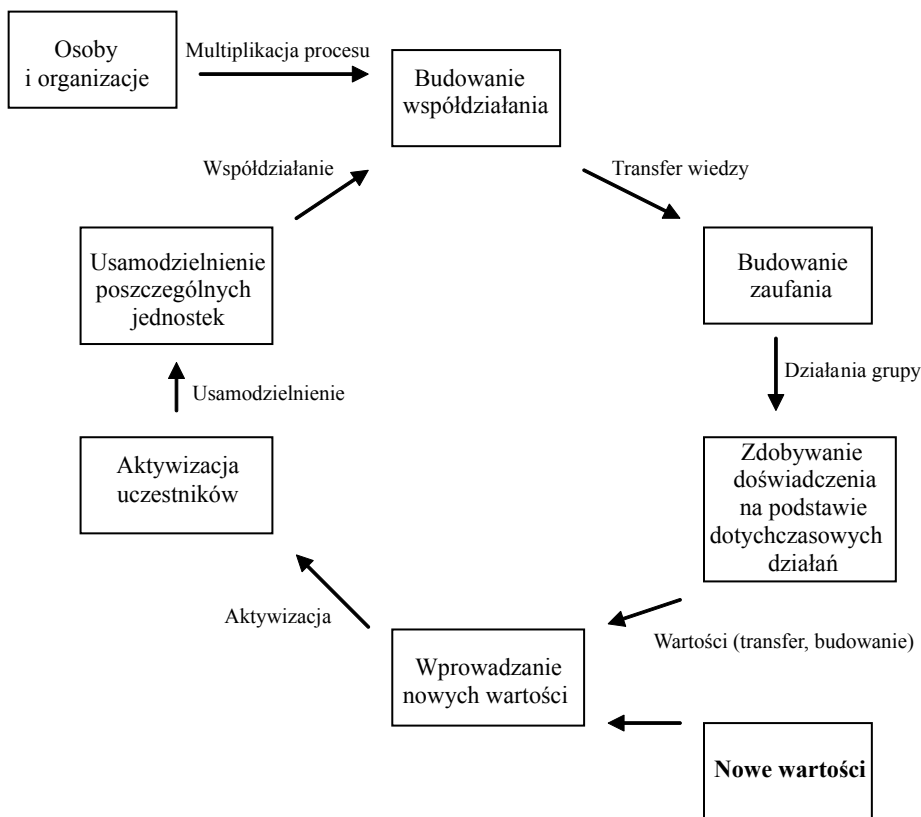
W literaturze przedmiotu nadal silną pozycję poznawczą zajmuje klasyczna teoria przedsiębiorczości J. Schumpetera¹. Według Schumpetera przedsiębiorczość jest „nową kombinacją środków produkcji, która umożliwia wprowadzenie nowego wyrobu lub technologii, otwarcie nowego rynku zbytu, pozyskanie nowych źródeł zasobów lub wprowadzenie nowej organizacji produkcji” (za [Piecuch 2010, s. 22]).

Liczni autorzy polscy, m.in. S. Grzegorzczak, M. Romanowska, A. Sopińska, podają bardzo prostą interpretację przedsiębiorczości jako „zdolności do kreowania i zaspokajania swoich i cudzych potrzeb” [Grzegorzczak i in. 2002, s. 5]. W literaturze polskiej interesująca wydaje się także interpretacja J. Brdulaka i M. Kulikowskiego, gdzie przedsiębiorczość to „gotowość do podejmowania działalności gospodarczej i ponoszenia związanego z tym ryzyka” [Brdulak, Kulikowski 2004,

¹ Jego praca pt. *Theory of Economic* została napisana i opublikowana w roku 1912, w języku angielskim ukazała się w roku 1934, a polskie tłumaczenie w roku 1960 pt. *Teoria rozwoju gospodarczego*, wydane w Warszawie przez PWN.

s. 172]. W literaturze z zakresu międzynarodowych stosunków gospodarczych pojęcie przedsiębiorczości odnoszone jest najczęściej do konkretnych podmiotów gospodarczych, rynków lub przedsięwzięć oraz do konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarek [Rymarczyk (red.) 2010, s. 276–290; Misiąg (red.) 2000, s. 16–23]. Regionaliści z kolei ukazują przedsiębiorczość jako jeden z czynników rozwoju lokalnego lub regionalnego [Kent 2000, s. 120–125; Klasik 2002, s. 32–45; Kuciński (red.) 2010, s. 15–30].

Budowanie lokalnej przedsiębiorczości można przedstawić za pomocą następującego schematu.

Rys. 1. Proces budowania lokalnej przedsiębiorczości

Źródło: [Filipiak, Ruszała 2009, s. 27].

Nawiązując do przedstawionego schematu, można stwierdzić, że budowanie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości ma z pewnością swoją specyfikę na obszarze pogranicza, a więc obszaru stykowego dwóch krajów. Nie jest zamiarem autora odpowiedź na pytanie, czy na obszarze pogranicza polsko-niemieckiego budo-

wa lokalnej przedsiębiorczości odbywa się ściśle według przedstawionego schematu i gdzie ewentualnie ma miejsce odchodzenie od niego. Warunki dla rozwoju przedsiębiorczości, jak zgodnie stwierdzają specjaliści, tworzą:

- polityka gospodarcza państwa,
- polityka regionalna,
- ustawodawstwo,
- dobrobyt społeczny,
- funkcjonowanie jednostek samorządowych,
- polityka społeczna,
- relacje i związki zachodzące w układzie międzynarodowym (por. [Filipiak i in. 2005, s. 362–394; Filipiak, Ruszała 2009, s. 21]).

Często określa się wymienione elementy jako zewnętrzne czynniki rozwoju przedsiębiorczości.

Poniżej ukazana zostanie aktywność wybranych IOB w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości na tym obszarze, a tym samym w rozwoju tej przestrzeni gospodarczej.

Pojęcie przestrzeni gospodarczej będzie w opracowaniu traktowane tradycyjnie – zgodnie z założeniami współczesnej teorii lokalizacji, podobnie gospodarka przestrzenna i inne pojęcia pokrewne (zob. [Domański 2002, s. 17–22]). Pojęcie przestrzeni gospodarczej w odniesieniu do euroregionu jest używane na zasadzie analogii do pojęcia przestrzeni geograficznej – podobnie jak w regionalistyce. Składnikami przestrzeni gospodarczej są m.in. różne podmioty, w tym zasoby naturalne, społeczności lokalne, przedsiębiorstwa, samorządy, regiony i ich części, a także podmioty określane jako IOB (por. [Potoczek 2003, s. 193–205; Tomaszewski 2007, s. 11–47]).

Przedsiębiorczość można rozumieć jako [Piecuch 2010, s. 37 i n.]:

- 1) postawa,
- 2) zachowanie,
- 3) proces.

Postawa przedsiębiorcza to nic innego jak wiedza danego podmiotu na dany temat. W tym przypadku chodzi o to, że przedsiębiorcze postawy warunkują przedsiębiorcze zachowania.

Stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości rozumiane będzie jako wspieranie przez państwo, samorządy lokalne, a przede wszystkim odpowiednie IOB, poszczególne podmioty, osoby prawne i cywilne przedsiębiorcze zachowania. Chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej na własny rachunek, bądź prowadzenie jej wspólnie z innymi podmiotami, zgodnie z odpowiednimi regulacjami prawno-finansowymi (por. [Famielec 2008, s. 241–253]).

3. Aktywność IOB na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na obszarze pogranicza

Przedmiotem analizy – jak wspomniano – będą informacje zaczerpnięte bezpośrednio i pośrednio z 21 instytucji polskich i niemieckich funkcjonujących na obszarze pogranicza polsko-niemieckiego, znajdujących się w Euroregionie Neisse-Nisa-Nyssa, w tym sześć podmiotów stanowić będzie tzw. bazę podstawową. Są to po trzy polskie i trzy niemieckie instytucje:

- a) po stronie saksońskiej:
 - Kreisentwicklungsgesellschaft Löbau/Zittau mbH – KEGL mbH,
 - Industrie- und Handelskammer Dresden (IHK Dresden – Geschäftsstelle Zittau i Görlitz,
 - Eurotransfer- und Beratungsgesellschaft Neißer mbH (ETB Neisse mbH);
- b) po stronie polskiej:
 - Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego w Jeleniej Górze – KARR SA,
 - Euroregionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Jeleniej Górze – EIPH,
 - Bolesławieckie Towarzystwo Gospodarcze w Bolesławcu – BTG.

Analiza konkretnych form aktywności musi zostać odpersonalizowana ze względu na wymogi ochrony niektórych danych i tajemnicę handlową w Polsce i Niemczech. Niczego to nie zmienia w analizie przedsięwzięć i ich zakresu oraz skuteczności.

Badane podmioty mają zróżnicowaną formę organizacyjną. Są to zarówno spółki prawa handlowego, stowarzyszenia różnego typu, jak i organizacje typu non-profit oraz inne.

1. Instytucje te posiadają długoletnią tradycję, dominująca ich część powstała na początku okresu transformacji, tj. w latach 90. XX wieku.

2. W nazwach instytucji nie zawsze pojawia się słowo „przedsiębiorczość”, mimo zajmowania się tą tematyką.

3. Ma miejsce współdziałanie tych instytucji, także transgraniczne.

4. Stosunkowo duża część tych instytucji ma kilka, a nawet kilkanaście umów o współpracy o charakterze długookresowym.

5. Więzy powstają permanentnie.

6. Instytucje występują indywidualnie w stosunku do „osób trzecich”.

7. Kontakty bilateralne są mniejszością.

8. Organizacje są otwarte na aliansy i inne porozumienia biznesowe.

9. Katalog aktywności ma charakter otwarty.

Zakres aktywności na rzecz wspierania postaw przedsiębiorczych wraz z wykazem najbardziej skutecznych czynności zawarto w tab. 1.

Tabela 1. Aktywność instytucji otoczenia biznesu (IOB) na pograniczu polsko-niemieckim w zakresie stymulowania przedsiębiorczości

Lp.	Rodzaj aktywności	Najbardziej skuteczne czynności (przykłady)	Uwagi
1	Tworzenie banków informacji gospodarczych	Gromadzenie informacji Przetwarzanie informacji Udostępnianie informacji	
2	Kształcenie	Organizacja inkubatorów przedsiębiorczości Podnoszenie kwalifikacji potencjalnych przedsiębiorców (szkolenia, kursy itp.) Publikacje szkoleniowe i informacyjne	Z reguły nieodpłatne
3	Promocja gospodarcza	Organizacja targów, wystaw, dni otwartych Publikacje promocyjne	
4	Usługi biznesowe	Doradztwo, konsultacja projektów biznesowych, pomoc w pisaniu listów handlowych i np. listów intencyjnych	Część odpłatna, część nieodpłatna
5	Wspieranie finansowe	Udzielanie okresowego wsparcia finansowego na realizację niektórych zadań, np. na rozpoczęcie działalności gospodarczej czy zatrudnienie osób niepełnosprawnych	Nie są to klasyczne kredyty finansowe
6	Pomoc prawna	Konsultacja prawna statutów, konsultacja umów kupna-sprzedaży, pomoc prawna w rozstrzyganiu sporów, likwidacja wad prawnych	
7	Monitorowanie przedsięwzięć	Obserwacja bezpośrednia poprzez wizyty studialne	Stosunkowo rzadko prowadzone
8	Współdziałanie z innymi podmiotami	Składanie ofert współpracy Organizacja spotkań biznesowych	
9	Doradztwo bezpośrednie	Opiniowanie wniosków kredytowych, opiniowanie wniosków o dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej	Ograniczony zakres do spraw formalno-prawnych

Źródło: opracowanie własne.

Do najważniejszych celów badanych podmiotów zaliczyć należy:

1. Wspieranie gospodarki poprzez tworzenie nowych podmiotów, poszerzanie istniejących struktur, umacnianie pozycji rynkowej podmiotów gospodarczych i w konsekwencji konkretnych branż. Budowę struktur zintegrowanych – przede wszystkim sieci przedsiębiorstw, struktur klastrowych, konsorcjów itd.

2. Zarządzanie informacją gospodarczą poprzez realizację prac projektowych.

3. Zarządzanie innowacjami poprzez akwizycję zorientowanych technologicznie projektów, wspieranie innowacji i nowych „pomysłów”, budowanie sieci transferu technologii pomiędzy nauką i gospodarką.

4. Realizacja niektórych form marketingu lokalnego, poprzez zarządzanie obszarami, gdzie dokonuje się inwestycji, a także promocja regionu jako miejsca, gdzie realizowany jest wspomniany rozwój.

5. Powoływanie zrzeszenia handlowców, rzemieślników, kupców, a następnie izb handlowych i przemysłowych w dzisiejszym rozumieniu tych instytucji, jako organizacji samorządu gospodarczego.

W prowadzonych badaniach eksponuje się następujące instrumenty wspierania przedsiębiorczości:

- inicjowanie postaw przedsiębiorczych,
- prowadzenie banku informacji gospodarczej,
- szkolenia,
- doradztwo,
- pomoc prawna,
- współdziałanie w monitoringu inicjatyw,
- współpraca transgraniczna,
- inna działalność zgodnie z potrzebami członków Izby.

Szczególną rolę w popularyzacji współpracy transgranicznej (euroregionalnej) odgrywają dwa Biura:

- Biuro Informacyjne Kraju Związkowego Saksonia oraz
- Biuro Informacyjne Województwa Dolnośląskiego w Brukseli.

W rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oba Biura prowadzą ważną działalność informacyjną dla potencjalnych inwestorów oraz promocyjną lokalnej aktywności gospodarczej. Działalność ta była wielokrotnie wyróżniana przez władze Saksonii, gdzie podkreślano jej kreatywność i współdziałanie z partnerami zagranicznymi, w tym czeskimi i dolnośląskimi. Podobnie praca Biura dolnośląskiego jest oceniana bardzo wysoko. Szczególnie znana jest działalność informacyjna dla lokalnego biznesu, prowadzona przez omawiane Biura w Brukseli. Promocja gospodarcza odbywa się poprzez organizację lokalnych wystaw, targów i innych przedsięwzięć gospodarczych.

Analiza misji badanych podmiotów uwidacznia wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw poprzez świadczenie usług w następujących obszarach:

- usługi szkoleniowe,
- usługi informacyjne,
- usługi finansowe (udzielanie pożyczek na rozpoczęcie lub rozwinięcie działalności gospodarczej).

Izby przemysłowe i przemysłowo-handlowe pełnią szczególną rolę w stymulowaniu postaw przedsiębiorczych indywidualnych osób pragnących otworzyć działalność gospodarczą. Zarówno saksońskie, jak i dolnośląskie podmioty odnotowują wiele sukcesów w tym zakresie. Na wyróżnienie zasługuje współdziałanie z władzami samorządowymi miasta i regionu. Pracę na rzecz kreowania postaw przedsiębiorczych, proinnowacyjnych wysoko oceniają władze samorządowe województwa dolnośląskiego. Na wyróżnienie po stronie dolnośląskiej zasługują: Polkowice, Bogatynia, Jelenia Góra, a po stronie saksońskiej: Görlitz, Löbau i Bautzen oraz Kamenz.

Zauważyć należy, że niektóre IOB w ERN w ostatnich 10–15 latach przeszły istotne przeobrażenia, zmieniając swój status i formę organizacyjną. Niektóre IOB zajmujące się bezpośrednio rozwojem lokalnego biznesu z czasem zostały przekształcone w spółki prawa handlowego. Badane podmioty nie odnotowały istotnych zmian statutowych czy zakresu swojej działalności.

Aktywność transgraniczna polega m.in. na wspieraniu lokalnych działań pro-innowacyjnych i organizowaniu wraz z partnerami czeskimi i niemieckimi od roku 2003 konkursu *Innowacje w ERN*. KARR SA z kolei ma bardzo stabilną pozycję rynkową, gdyż władze samorządowe województwa dolnośląskiego są dominującym akcjonariuszem, i nie musi on zabiegać o nową pozycję rynkową, ponieważ wręcz wzorowo realizuje swoje zadania statutowe, przynosząc przy tym akcjonariuszom znaczący zysk. Saksoński KEGL walczy o swoje nowe miejsce na rynku z nową ofertą usługową, ETB z sukcesem powiela sprawdzone metody wspierania rodzimej przedsiębiorczości, uczestnicząc w wielu projektach wielostronnych, w tym transgranicznych. Inne instytucje także poszukują swojego miejsca na rynku i sposobów utrwalenia swojej pozycji.

4. Przestrzeń gospodarcza ERN a inicjowanie i rozwój przedsiębiorczości – próba oceny zjawiska

Analizując zadania statutowe przedstawionych wcześniej IOB zarówno po stronie niemieckiej, jak i polskiej, można zauważyć zbieżność stawianych sobie celów przez poszczególne IOB w zakresie inicjowania lokalnej przedsiębiorczości. Metody realizacji tych celów różnią się, w szczególności na etapie inicjowania lokalnych podmiotów do rozwoju przedsiębiorczości oraz na etapie stosowania poszczególnych metod oddziaływania na nie. Wszystkie podmioty zajmują postawę aktywną i rozpoczynają działalność w sposób klasyczny, tzn. od poznania rynku i jego potrzeb. Podmioty polskie poznanie rynku traktują raczej jako zadanie własne, niemieckie w tym okresie odwołują się raczej do ekspertyz rynku robionych na szczeblu landu czy powiatu, realizowanych przez konkretne ministerstwa, np. przemysłu, handlu, rolnictwa itp. Inny jest także zakres współdziałania z jednostkami samorządu lokalnego, bardziej aktywny po stronie polskiej niż po stronie niemieckiej. W jednym i drugim przypadku samorząd ma ogromne znaczenie w określeniu zadań dla danej IOB w rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Wszystkie analizowane podmioty traktują przestrzeń gospodarczą ERN jako kategorię permanentnie zmieniającą się i nastawioną na rozwój, czego wyrazem są ich strategie działania, postanowienia struktur komunalnych ERN. Instytucje i obywatele. ERN nie posiadają jednak nadal wielu materiałów pomocniczych mogących być istotnym źródłem informacji o regionie: atlasu gospodarczego czy przewodnika po biznesie lokalnym. Wydawnictwa gospodarcze w ERN co prawda popularyzu-

ją niektóre formy aktywności transgranicznej w zakresie przedsiębiorczości, są one jednak często spóźnione i niepełne oraz ukazują się nieregularnie.

Najbardziej odczuwa się brak profesjonalnych przewodników gospodarczych po pograniczu polsko-niemieckim i aktualnego atlasu gospodarczego, z aktualnymi ofertami gospodarczymi miast i gmin. Dotychczasowe wydawnictwa niemieckie i polskie, w tym Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Wspierania Gospodarki w Gorzowie Wlkp., są niewystarczające.

Kolejny obszar aktywności to współdziałanie pomiędzy sobą IOB w zakresie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej w ramach danej przestrzeni gospodarczej. W tej kwestii jest zasadnicza zbieżność działań badanych podmiotów po stronie niemieckiej i polskiej. Najbardziej widoczna jest pomoc wzajemna i współdziałanie w rozwoju przedsiębiorczości, przede wszystkim przy powoływaniu nowych przedsiębiorstw. Wiodącą rolę pełnią tu izby gospodarcze, pozostałe IOB uczestniczą w budowaniu „mostów” dla takiej pomocy. Doradztwo gospodarcze jako rodzaj czynności skierowanej także na rozwój przedsiębiorczości w skali lokalnej czy regionalnej.

Ostatnia kwestia to współdziałanie krajowych IOB z podmiotami zagranicznymi, przede wszystkim w ramach struktur euroregionalnych. W trzech istniejących euroregionach na pograniczu polsko-niemieckim IOB poszukują do współpracy podmiotów na zasadach ogólnych. Wpływa to korzystnie na rozwój przedsiębiorczości, szczególnie w grupie małych i średnich przedsiębiorstw. Nie dopracowano się jednak modelu wzajemnej współpracy dla rozwoju biznesu w skali regionalnej. Mimo blisko kilkunastoletnich doświadczeń, a w jednym przypadku blisko 20-letniego okresu funkcjonowania euroregionów, kwestia współdziałania jest nadal otwarta. Pomimo bardzo aktywnej działalności wspomnianej Komisji ds. Współpracy na pograniczu wiele kwestii jest nadal niezrealizowanych. Nie załatwiają tego problemu organizowane na pograniczu polsko-niemieckim różnego typu tzw. fora gospodarcze.

Generalnie, przestrzeń gospodarcza pogranicza polsko-niemieckiego jest ustawnie wzbogacana o nowe podmioty, umacniają swoją pozycję rynkową podmioty najbardziej aktywne i efektywne. Zwiększa się liczba powiązań formalnych, więzi gospodarcze stają się bardziej trwałe i oparte na długofalowych interesach stron. Mimo nielicznych wyjątków brakuje wieloletnich umów o współpracy polskich i niemieckich podmiotów opartych na zasadach rynkowych. Na rynku pogranicza w ograniczonym zakresie ma miejsce współpraca, częściej konkurencja. Dochodzi także do współdziałania i tworzenia okresowych aliansów i kreowania wspólnot interesów. Szczególnie widoczne jest to przy ubieganiu się o środki UE na realizację wspólnych projektów.

5. Uwagi końcowe i wnioski

Rozwój przedsiębiorczości na obszarze pogranicza polsko-niemieckiego, traktowanego jako przestrzeń gospodarcza, jest procesem permanentnym, ale niezwykle zło-

zonym. Nie sposób uchwycić jego cykliczności ze względu na brak odpowiedniego banku danych na ten temat. Oficjalna statystyka gospodarcza z tego zakresu jest niewystarczająca. Na podstawie przeprowadzonej analizy można sformułować następujące wnioski:

1. Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości ma miejsce, co widoczne jest we wzroście nowych przedsiębiorstw. Metody te uwzględniają swoistość pogranicza jako obszaru gospodarczego o specyficznych cechach. Analizowana przestrzeń gospodarcza **jest miejscem wypracowywania wielu doświadczeń z zakresu rozwoju przedsiębiorczości**, które mają charakter doświadczeń międzynarodowych. Wyniki badań są zasadniczo zbieżne z wynikami innych autorów z tego zakresu (por. [Safin, Sobotkiewicz 2008, s. 172–184]). Autor nieco odmiennie ocenia aktywność i skuteczność działań instytucji stymulujących rozwój postaw przedsiębiorczych na obszarze pogranicza polsko-niemieckiego.

2. Na obszarze badanej przestrzeni gospodarczej ma miejsce współdziałanie lokalnych IOB pomiędzy sobą, a także z innymi jednostkami spoza regionu. Równoległym procesem jest zjawisko konkurencji pomiędzy nimi.

3. Brak jest na pograniczu niemiecko-polskim, w szczególności ERN, płaszczyzny koordynacji działań IOB zajmujących się przedsiębiorczością lokalną, także w skali transgranicznej.

4. Celowa jest pełniejsza promocja pozytywnych doświadczeń kreowania przedsiębiorczości przez IOB nie tylko na obszarze pogranicza, ale szerzej – w skali międzynarodowej.

Literatura

- Adamczuk F. [2006], *Przedsiębiorczość na pograniczu polsko-niemieckim*, [w:] *Przedsiębiorczość warunkiem rozwoju regionu i kraju w procesie globalizacji*, red. S. Jankiewicz i K. Pająk, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań.
- Adamczuk F. [2010], *Przedsiębiorczość na pograniczu niemiecko-polskim na przykładzie KEGL mbH*, [w:] *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, red. R. Bról, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego nr 109, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Brdulak J., Kulikowski M. [2004], *Przedsiębiorczość stymulatorem rozwoju gospodarczego*, Instytut Wiedzy, Warszawa.
- Domański R. [2002], *Gospodarka przestrzenna*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Famielec J. [2008], *Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju Polski Wschodniej w latach 2007–2013*, [w:] *Uwarunkowania przedsiębiorczości – różnorodność i zmienność*, red. K. Jaremczuk, Wyd. PWSZ w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg.
- Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Ziolo M. [2005], *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Wyd. Fundacji na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Filipiak B., Ruszała J. [2009], *Instytucje otoczenia biznesu. Rozwój, wsparcie, instrumenty*, Difin, Warszawa.
- Grzegorzczuk S., Romanowska M., Sopińska A. [2002], *Przedsiębiorczość bez tajemnic*, WSP, Warszawa.

- Kent C.A. [2001], *Rola przedsiębiorcy w gospodarce*, Fundacja Gospodarcza NSZZ „Solidarność”, Gdańsk.
- Klasik A. [2002], *Strategie regionalne. Funkcjonowanie i wprowadzanie w życie*, Wyd. AE, Katowice.
- Kuciński K. (red.) [2010], *Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*, Difin, Warszawa.
- Misiąg W. (red.) [2000], *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, PARP, Warszawa.
- Piecuch T. [2010], *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, C.H. Beck, Warszawa.
- Rymarczyk J. (red.) [2010], *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa.
- Potoczek A. [2003], *Polityka regionalna i gospodarka przestrzenna*, TNOiK, Toruń.
- Safin K., Sobotkiewicz D. [2008], *Rozwój przedsiębiorczości w regionach przygranicznych. Konsekwencje procesów integracyjnych*, [w:] *Uwarunkowania przedsiębiorczości – różnorodność i zmienność*, red. K. Jaremczuk, Wyd. PWSZ w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg.
- Schumpeter J. [1960], *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa.
- Tomaszewski K. [2007], *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Wolters Kluwer, Kraków.

STIMULATING OF LOCAL ENTREPRENEURSHIP ON BORDERLAND: INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL ASPECTS

Summary: The article concerns stimulating of local entrepreneurship on the local scale. The author analyzed Polish-German borderland and the activity of 21 business environment institutions on this area understood as an economic area. These are both Polish and German institutions, 6 of which create so-called the test sample of analysis. The article shows institutional and organizational changes that occur on this border area in the field of stimulating of local entrepreneurship. In the final part an assessment of studied phenomenon is conducted and conclusions are formulated.

Keywords: entrepreneurship, local economy stimulating, border area.